

Gdańsk, 27.06.2022.

dr hab. Marcin Krawczyński, prof. AWFIS

Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku

Recenzja

rozprawy doktorskiej

mgr Katarzyny Wójcik pt. „Odporność psychiczna jako determinanta osiągnięć sportowych w wybranych dyscyplinach olimpijskich” (promotor prof. dr hab. Monika Guskowska, Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego, Warszawa 2022)

Badania psychologicznych uwarunkowań sukcesu sportowego na najwyższym poziomie jest jednym z obszarów zainteresowań współczesnej psychologii sportu (por. Weinberg, Gould, 2018). Mimo jednak dużego zainteresowania tą problematyką, można zauważyć, że tylko pewna liczba prac na świecie, a niewielka w Polsce dotyczy rzetelnych badań w grupie zawodników, którzy wyjeżdżają na Igrzyska Olimpijskie. Dlatego recenzent wysoko ocenia podjęcie przez Doktorantkę aktualnego i oryginalnego problemu badawczego.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska p. mgr Katarzyny Wójcik wpisuje się w nowatorskie pomysły badawcze, osadzone na styku psychologii sportu oraz teorii sportu. Przedmiotem swych studiów uczyniła Autorka ukazanie odporności psychiczną na tle strategii radzenia sobie ze stresem, lęku współzawodnictwa sportowego oraz motywacji. Jest to temat nie tylko interesujący poznawczo, ale także istotny praktycznie. Scharakteryzowanie uwarunkowań odporności psychicznej daje możliwości nie tylko psychologicznej oceny reakcji człowieka na sytuację wyzwania (udziału w zawodach), ale także daje możliwość oceny mechanizmów związanych z procesami afektywnymi zawodników wysokiego poziomu sportowego. Jest to zamierzenie ambitne i posiada znaczny i znaczący wymiar aplikacyjny.

Praca liczy 118 numerowanych stron i składa się z Oświadczenia, Spisu treści, Streszczenia, Streszczenia w języku angielskim, Wstępu, czterech rozdziałów, Bibliografii oraz Spisu rycin i tabel. Natomiast brak jest aneksu, który mógłby zawierać zestawienie zastosowanych narzędzi badań. Proporcje między częścią teoretyczną i badawczą są prawidłowe.

Oceniając treści zawarte w teoretycznej warstwie pracy, pomieszczone w rozdziale pierwszym (s. 10-45), pragnę zauważyć, że Autorka dokonuje w nim krytycznej analizy dotychczasowego dorobku teoretycznego i empirycznego w trzech obszarach badawczych odnoszących się do charakterystyk odporności psychicznej (podrozdział 1), pozostałych badanych zmiennych tj. radzenia sobie ze stresem, lęku oraz motywacji w sporcie (podrozdział 2) oraz skrótowych charakterystyk badanych dyscyplin sportu (podrozdział 3). Warte podkreślenia jest to, że Autorka porusza się swobodnie i ze znanstwem w polskiej i światowej literaturze przedmiotu (269 pozycji, w tym w zdecydowanej większości obcojęzycznych). Wykład skonstruowany jest logicznie, z analizą stanu badań tak psychologicznych, jak i konsekwencją odniesień sportowych.

Recenzenta niepokoi jednak fakt pominięcia niektórych pozycji literatury z zakresu psychologii czy psychologii sportu. Uważam, że Autorka omawiając zależność pomiędzy poziomem wykonania a lękiem współzawodnictwa sportowego niezbyt szczegółowo odniosła się do koncepcji C.D. Spielbergera lęku-cechy i lęku-stanu, czy Wielowymiarowej Teorii Lęku, a jedynie także wspomniała o Teorii Indywidualnej Strefy Optymalnego Funkcjonowania IZOF Yuria Hanina, czy Teorii Odwrócenia Kerra (por. np. Krawczyński, 1991, 1993, 1995). Recenzent uważa także, że przedstawione w podrozdziale 1.3. charakterystyki badanych dyscyplin niewiele wnoszą. Gdyby Autorka rozwinęła psychologiczne opisy badań nad odpornością psychiczną i innymi badanymi zmiennymi w poszczególnych dyscyplinach – bez wątpienia podniosłoby to wartość pracy.

Podsumowując charakterystykę części teoretycznej, mimo powyższych uwag, jako recenzent generalnie jestem usatysfakcjonowany. Autorka obszernie i wnikliwie wprowadza w problematykę badań własnych, uzasadniając wnikliwie tym samym podjęcie tematu badań własnych. Pewnym mankamentem jest pominięcie niektórych pozycji, ale mam nadzieję, że Autorka przygotowując w przyszłości publikacje pokusi się o bardziej analityczne i krytyczne spojrzenie na polską i zagraniczną literaturę przedmiotu.

Część badawcza skonstruowana została zgodnie z metodologicznymi wymogami badań społecznych w naukach o kulturze fizycznej. Badania mają charakter eksploracyjny i głównym problemem pracy jest określenie związków między odpornością psychiczną a osiągnięciami sportowymi w wybranych dyscyplinach sportowych z uwzględnieniem motywacji, strategii radzenia sobie ze stresem i stanów emocjonalnych związanych z rywalizacją sportową. W tym celu Autorka sformułowała siedem pytań badawczych (s. 46), które następnie zoperacjonalizowała wskazując zmienne i wskaźniki (s. 47).

Badanie przeprowadzone zostało w grupie 98 osób (w tym 64 mężczyzn i 34 kobiety) reprezentujących najwyższy poziom sportowy w różnych dyscyplinach: lekkoatletyka, zapasy, kajakarstwo, wioślarstwo, podnoszenie ciężarów, pięciobój nowoczesny, szermierka i strzelectwo. Autorka w badaniach prowadzonych w okresie od grudnia 2018 do marca 2020 określiła: 1) poziom odporności psychicznej w sześciu wymiarach (wyzwanie, zaangażowanie, kontrola emocjonalna, kontrola życiowa, wiara we własne umiejętności, pewność siebie w relacjach interpersonalnych) *Kwestionariuszem Odporności Psychiczej (MTQ48)* (Clough i in., 2002), 2) style radzenia sobie (radzenie skoncentrowane na zadaniu, radzenie skoncentrowane na unikaniu, radzenie skoncentrowane na nieangażowaniu się) *Inwentarzem Radzenia Sobie ze Stresem w Sporcie – Style (CICS)* w polskiej adaptacji Knittela i Guskowskiej (2016), 3) poziom lęku-stanu współzawodnictwa sportowego (lęk somatyczny, lęk poznawczy i pewność siebie) *Kwestionariuszem Stanu Lęku przed Współzawodnictwem (CSAI-*

2R) w polskiej adaptacji Borek-Chudek (2007), 4) poziom motywacji wewnętrznej i zewnętrznej oraz amotywacji *Skalą Motywacji w Sporcie (SMS)* w polskiej adaptacji Walczak i Tomczaka (2011), 5) poziom osiągnięć sportowych – zdobycie kwalifikacji na Igrzyska Olimpijskie w Tokio 2020 (2021).

W rozdziale trzecim zaprezentowane zostały wyniki badań własnych. Konstrukcja tego rozdziału podyktowana jest logiką sformułowanych pytań badawczych, na które zostały udzielone wyczerpujące odpowiedzi. Trudno jest w niniejszej recenzji odnieść się szczegółowo do wszystkich przeprowadzonych analiz. Na podkreślenie zasługuje jednak fakt rzetelnego opracowania statystycznego danych i wyników z wieloma kierunkami analiz. Poza podstawowymi statystykami opisowymi Doktorantka posłużyła się analizą rozkładu zmiennych, nieparametryczną analizą istotności różnic (test Kruskalla-Wallisa oraz U Manna-Whitneya), analizą korelacyjną (r-Spearmana), analizą regresji metodą krokową. Taki zestaw sposobów statystycznego opracowania uzyskanych danych zapewnia odpowiedzialny i dojrzały poziom prezentacji wyników i jest adekwatny do podjętego problemu. Na szczególną uwagę zasługuje podrozdział 3.5., gdzie omówiona została kwalifikacja olimpijska jako zmienna zależna. Zdaniem recenzenta jest to najciekawszy fragment badań własnych. Recenzent jednak nie doczytał się, z jakiego pakietu statystycznego korzystała Autorka przy analizach?

Dyskusja wyników została przeprowadzona w rozdziale czwartym. Chciałbym z jednej strony pochwalić Autorkę za tą część pracy – podkreślić pragnę zasadność odniesień wyników badań własnych do literatury przedmiotu. Z drugiej jednak strony zabrakło mi konsekwencji w konstrukcji tego rozdziału. Skoro Autorka skonstruowała 7 pytań badawczych to oczekiwałbym, że dyskusja przeprowadzona zostanie w 7 podrozdziałów odnoszących się do tych pytań.

W rozdziale czwartym pt. „Dyskusja i wnioski” zamieszczone zostały także „Podsumowanie i wnioski” jako podrozdział 4.7 oraz „Implikacje praktyczne” jako

podrozdział 4.8. Zdaniem recenzenta śmiało można by podzielić rozdział czwarty na „Dyskusję wyników badań własnych” oraz rozdział piąty „Podsumowanie”. „Podsumowanie” mogłoby zawierać obok wniosków i implikacji praktycznych także np. ograniczenia i trudności związane z przeprowadzeniem badań własnych oraz dalsze kierunki badań. Sądzę również, iż można pokusić się w przyszłych publikacjach o rozwinięcie części związanej z implikacjami praktycznymi przeprowadzonych badań.

W odniesieniu do warstwy metodologicznej pracy pojawiają się pewne wątpliwości, z którymi chciałbym się podzielić. Wątpliwości te nie obniżają jednak ogólnej, pozytywnej oceny pracy i mam nadzieję, że w odpowiedziach Autorki zostaną wyjaśnione. Wątpliwości recenzenta dotyczą:

1. Dlaczego Autorka zdecydowała się na wybór kwestionariusz lęku badającego lęk-stan skoro badania prowadzone były w Instytucie Sportu w Warszawie oraz podczas zgrupowań? Jaka jest więc wartość prognostyczna badanych zmiennych?
2. Jaka jest wartość diagnostyczna komercyjnego testu MTQ48? Jakie ograniczenia w interpretacji wyników dostrzega Autorka w związku z wykorzystaniem tego narzędzia?
3. Jaki był sposób doboru osób badanych do próby? Czy dobór jednostek do każdej z grup miał charakter losowy? Czy możemy mówić o randomizacji próby?
4. Z jakich danych korzystała Autorka przy analizie wyników: czy były to dane surowe, czy przeliczone? Jeśli przeliczone to według jakich norm?

Z obowiązku recenzenta muszę zwrócić jeszcze uwagę na naprawdę drobne niedociągnięcia natury edytorskiej. Praca jest generalnie bardzo staranna, uporządkowana i przejrzysta. Tabele i ryciny cechuje duża dbałość o wygląd i zrozumiałość co zapewnia lepszą percepcję całej części prezentującej wyniki. Tekst jest właściwie poakapitowany, a literówki zdążają się dość rzadko (np. lek zamiast lęk). Jednak zwykle i w takich sytuacjach pojawiają

się pewne wątpliwości – np. czy stosując przypisy harwardzkie w tekście należy zastosować numerację w bibliografii, czy raczej zaznaczyć kolejność pozycji np. poprzez wcięcie?

W podsumowaniu stwierdzam, że mimo naprawdę drobnych uwag, ocenianą dysertację charakteryzuje prawidłowo uzasadniony problem badawczy, właściwy dobór metod badań, rzetelność analiz statystycznych, a obszerne ujęcie literatury przedmiotu pozwala na rzeczową i merytoryczną dyskusję wyników badań. Także formalne aspekty pracy, jak kolejność rozdziałów, kompletność tez i język pracy zasługują na pozytywną opinię. Badania dotyczące odporności psychicznej w sporcie przeprowadzone w grupie polskich olimpijczyków są przeprowadzone w sumienny i rzetelny sposób. Do pozytywnych stron recenzowanej pracy zaliczyć także pragnę opracowanie przez Doktorantkę interesujących psychologicznych predyktorów kwalifikacji olimpijskich.

Stwierdzam, że przedłożona mi do oceny rozprawa doktorska p. mgr Katarzyny Wójcik spełnia wszystkie wymagania stawiane pracownikom przy ubieganiu się o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej. Wnoszę do Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie o dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.